

Grevy, Carlo (2003): Fagre nye fjernundervisning. Kronik i *Politken* den 23. maj 2003.
<http://politiken.dk/VisArtikel.sasp?PageID=271311> (nedlagt i 2006).

POLITIKEN.DK

fredag 23. maj 2003

Fagre nye fjernundervisning

Læreren skal tættere på eleven. Men hvordan?

Af Carlo Grevy

Læreren skal tættere på eleven. Men hvordan? Via fjernundervisning, foreslår seminarieadjunkt Carlo Grevy, CVU, Sønderjylland.

I vores moderne højteknologiske samfund bruger børn alle mulige medier ganske ubesværet. De bruger internettet, e-mail, SMS, mobiltelefon og chat. Læreren, som skal undervise disse børn, skal tage udgangspunkt i børnenes virkelighed. Læreren er dog i alt for ringe grad gearret til at tackle de nye medier. Medierne bliver nemlig i højere grad anvendt som et redskab end som en kvalitativt ny måde at arbejde med faget på.

Nye undersøgelser har vist, at mobiltelefoner og adgangen til at sende og modtage SMS'er er afgørende for børnenes socialitet, det vil sige udviklingen og vedligeholdelsen af deres kontakt med deres omgangskreds. Derfor bør læreren i højere grad selv kende kodeks for brugen af SMS'er, for det specielle udvidede sprog, der her udvikles og skaber nye veje for venskaber og erfaringsudveksling, ellers bliver resultatet, at han blot beder børnene om at slukke for mobiltelefonerne. Læreren bør i stedet for tage udgangspunkt i de potentialer, som ligger i de nye medier og i børnenes interesse for dem, og lære børnene at bruge de nye teknologier på en reflekteret og kritisk måde.

De samme forhold gælder brugen af pc'er. For at kunne inddrage computeren i undervisningen må læreren selv have et grundlæggende og professionelt kendskab til den. Læreren skal også vide, hvordan computeren bruges i faget og er integreret med faget. Når man lærer at skrive med blyant, lærer man blot at bruge et redskab. Det samme gælder, hvis computeren kun bruges til at skrive ind på. En fagligt integreret brug af computeren indebærer derimod, at man indtænker hele fagets spektrum i det nye medie - f.eks. hvordan denne brug af teknologi får indflydelse på læringen, tilegnelsen af stoffet, evnen til at tegne sig sprog, talbehandlingen, evnen til at søge og udvælge information og så videre.

I danskundervisningen har teknologien f.eks. indflydelse på, hvordan børnene lærer at stave. Hvis de i hele deres liv altid har en computer med stavekontrol til rådighed, når de skal skrive - sågar interaktive ordbøger og grammatikker - bør man overveje, hvor mange ressourcer der skal bruges på at lære at stave i forhold til f.eks. at forstå og beherske basale principper for orddannelse.

Børnene bør også undervises i brugen af ordbøger og elektroniske opslagsværker. Når vi nu ved, at de kommende samfundsborgere i større udstrækning vil komme til at skrive og formidle via bestående og nye it-teknologier, der er baseret på brug af tastaturer, bør vi i højere grad i skriveundervisningen bruge disse nye teknologier - både praktisk og reflektivt. Her er et opgør mellem håndskriften og tífingersystemet på banen - for hvor meget tid skal eleverne bruge på at få en pæn håndskrift, når prisen er et ubehjælpsomt tífingersystem til computeren resten af livet?

Allerede nu har de fleste børn adgang til en pc i deres hverdag. Børnene bruger pc'erne som det naturligste i verden, og de har ingen problemer med at have en halv snes vinduer åbne på skærmen, samtidig med at de håndterer SMS'er på mobiltelefonen. Spørgsmålet er, om lærerne har. Og hvis de har, gælder det ikke kun de lærere, som lige nu underviser ude på skolerne - det gælder også de nye lærere.

De nye teknologier bevæger sig kun med andægtig inertie ind i det bestående undervisningssystem. Langt de fleste lærerstuderende bliver stadig undervist via almindelig klasserumsundervisning, og seminarielærerne SMS'er, chatter eller e-mailer ikke dagligt med deres studerende. Og de nye medier integreres ikke med de faglige mål for faget. De ordinære læreruddannelser er derfor ikke på omgangshøjde med virkeligheden.

Vi må forvente, at hver elev inden mange år af skolen bliver udstyret med en computer. Computeren vil naturligvis også i fremtiden, hvor det er muligt, blive brugt som et hjælperedskab. I højere grad vil den blive brugt som teknologisk understøttende. Først og fremmest vil den dog blive brugt fagligt, nemlig som en integreret del af de forskellige fag. Computeren vil blive brugt som enhver anden almindelig ting i elevernes hverdag, og den bliver derved en væsentlig del af deres kultur.

Og hvilken nytte har de lærerstuderende så af den ellers så skattede klassiske klasserumsundervisning? Hvordan skal de kunne lære eleverne at lære, hvis de i højere grad ser computeren som et redskab end som en integreret del af faget? Den eneste chance er efteruddannelse og deres omstillingsberedskab. Men havde det ikke været bedre, hvis de kommende lærere allerede fra starten havde indstillet sig på disse forhold?

Fjernundervisninger et alternativ til den traditionelle læreruddannelse. I stedet for at følge den daglige undervisning på semina-

riet bliver de studerende hjemme fra deres egen pc koblet sammen med de medstuderende og læreren.

Der er ikke mundtlig gennemgang af stoffet - men de studerende læser, diskuterer sammen på en it-konference (via internettet) og afleverer skriftlige besvarelser. Det er et godt alternativ - og et godt alternativ betyder normalt, at man kan vælge dette som en udvej, en løsning, hvis den første umiddelbare løsning ikke er mulig. Jeg mener, at denne uddannelse er bedre end den traditionelle - ud fra egne erfaringer kan jeg kun tale begejstret om denne nye undervisningsform.

De fjernstuderende lærer mere. De lærer i høj grad at lære. Men især bliver de fagligt dygtigere - og det er der brug for i en tid, hvor danske skoleelever scorer lavt i internationale undersøgelser. Og de lærer det på en måde, der i langt højere grad passer til et højteknologisk samfund.

Fra starten af deres studium lærer de at bruge de nye mediefagligt. Når de skal ud at undervise og bruge disse nye teknologier, skal de ikke først til at lære at bruge teknologien i forbindelse med faget - den har de selv lært at bruge i deres egen læring, og refleksionerne her kan de bruge i deres egen praksis.

En rundspørge blandt mine studerende på fjernundervisning afspejler en række nye kvaliteter i selve læringsituationen over internettet. En studerende skriver, at man laver meget, og at det kan være krævende, men »at tonen på nettet er præget af velvilje, interesse og omsorg. Vi føler os nok alle sammen lidt lost indimellem, og så er vi gode til at give et klap på skulderen«.

Om gruppearbejdet er der kommentarer som »Til min positive overraskelse viste det sig, at gruppearbejde via nettet i praksis fungerer bedre, end det gør i en fysisk klasse. Jeg tror, det hænger sammen med, at det er så tydeligt, om de enkelte medlemmer bidrager med noget.

Det er interessen for det faglige, som holder os sammen«. Om strukturen og måden at arbejde på siger de studerende: »Det er en effektiv måde at lære på! Hver uge sin veldefinerede opgave inden for hvert fag. Det er næsten frit, hvornår vi afleverer, men jeg er aldrig i tvivl om, om jeg har lavet det hele, eller hvad jeg mangler. Den skriftlige kommunikationsform betyder, at ingen bliver overhørt. Der kommer svar på alt, tit også fra de medstuderende. Til gengæld ses det tydeligt, når vi ikke deltager. Fjernundervisning er effektiv, men ikke effektiv, fordi den er fjern, men fordi den er skriftlig, individuel og giver den studerende ansvar«.

Det går igen i disse udtalelser, at især den tætte opfølgning og struktur er central. Det er ikke kun i det fysiske rum, at det så højtskattede levende ord udfoldes - det findes også i det såkaldte virtuelle rum, i fjernundervisningen. Menvirtuel betyder her ikke et næsten-lige-så-godt alternativ - det betyder et større nærvær mellem de studerende og mellem de studerende og lærerne. Og det betyder en større faglighed.

Det må også fremhæves, at i en tid, hvor skriftligheden ikke har det så godt, og hvor der ikke skrives voldsomt meget i f.eks. dansk på seminarierne, dér styrkes fagligheden betydeligt, ved at det meste af kommunikationen - både de studerende og læreren og de studerende imellem - foregår skriftligt. Ansvar og det sociale styrkes også. Fjernundervisning gør nemlig kommunikationen, herunder den enkelte studerendes indsats, mere tydelig. Mundtlighed i såkaldt normal undervisning er utrolig kompleks, og dermed kan det sociale samspil blive uigennemskueligt. I undervisning over internettet medfører den sociale gennemsigtighed og enkelhed, at den enkeltes rolle i undervisningssituationen bliver langt mere klar.

Ingen kan derfor længere skjule sig. Man kan godt prøve at lade være med at bidrage med noget - men ens fravær bliver blot så meget desto mere tydelig. Denne gennemsigtighed medfører større ansvarlighed.

Med den nye undervisningsteknologi opstår der en ny social og faglig nærhed. Lad os kalde den dialogisk nærhed. I samtaler med kolleger møder jeg ofte det synspunkt, at den rigtige undervisning foregår i klasselokalet. Det er jo dér, mennesker mødes, det er dér, ordene fødes, mennesker kan se hinanden, og ægte kommunikation foregår. Dette er dog for mig at se en gammel-dags måde at betragte de nye undervisningsformer over internettet på.

Mogens Hansen drøfter på samme måde - men med udgangspunkt i folkeskolen - klasserummet som omdrejningspunkt for læringen (Politiken 10. maj 2003). Og det er rigtigt, at klasserummet - i en eller anden form - bestemt har sin berettigelse i en række læringsituationer. Men det vil være forkert at gøre selve klasserummet til det centrale sted for læring og udveksling af erfaring. Selve klassen er vigtig. Og en klasse kan sagtens - i visse situationer - have sit liv via internettet, ligesom børnene kan have andre vitale grupper via SMS og internet. Læreren skal blot udnytte de nye muligheder i de nye medier - for de nye medier giver mindst de samme muligheder for at danne fællesskaber, udvikle demokrati og ansvar og tage hensyn til de forskellige individer.

Mennesker kan nemlig godt mødes på internettet - og de ord og sætninger, der fødes, bliver måske netop her mere ægte på grund af målrettetheden, fagligheden, det sociale og personlige ansvar og skriftligheden. Mundtligheden i klasselokalet er flygtig som de hurtige medier, hvorimod skriftligheden over internettet appellerer til eftertænkning. Socialiteten, vitaliteten og fagligheden bliver derfor ikke mindre.

At vi som lærere ofte har et idylliseret billede af klasselokalet og hermed stadig opfatter det som det centrale sted for læring, kan meget vel skyldes vores egen opvækst. Spørg børnene og de unge, hvor de mener, de er tættest på virkeligheden - i klasseværelset eller ved skærmen. Det er i øvrigt velkendt, at børn ikke lærer mest i skolen - og dens lokaler - men derimod alle mulige andre steder. F.eks. har de lært at tale, inden de kom i skole - og det er en præstation med en progression, som skolen ikke formår at gentage. Naturligvis har den nye teknologi nogle begrænsninger - på godt og ondt - men det gør ikke kommunikatio-

nen over internettet mindre ægte. Måske nærmere det modsatte.

Ny teknologimedfører nye muligheder - men den medfører bestemt også nye begrænsninger. Derfor skal man naturligvis ikke ukritisk kaste sig over ny teknologi. Det er også nødvendigt at se realiteterne i øjnene. Teknologier som internettet, med dets muligheder for at chatte og bruge rækker af andre kommunikationsværktøjer, og mobiltelefonen, med dens mulighed for at SMS'e med videre, er en væsentlig del af børns og unges hverdag. Læreren kan godt bede eleverne om at slukke for mobiltelefonen og sige til dem, at det er vigtigere at være sammen med andre mennesker i klubber og foreninger end på nettet.

Realiteten er dog, at børnene oplever den fagre nye teknologiverden som virkelig, intens og uundværlig. Hvis vi ikke skal have amerikanske tilstande, hvor børn kommer i behandling pga. deres afhængighed af computere, må vi lære dem at forholde sig kritisk til teknologien, at forholde sig til de muligheder og de begrænsninger, som teknologien giver. Hvis de voksne ikke er i stand til at gå ind i børnenes og de unges verden, bliver de opfattet som relikvier, verdensfjerne, uægte og gammeldags.

Hvor fjernundervisning umiddelbart kunne opfattes som en compensation for klasserumsundervisning, har den i stedet for vist sig at være en ny vej fremad. Det er klasserumsundervisningen, der i stedet for må ses som en compensation for fjernundervisningen.

Klasserumsundervisning garanterer nemlig ikke på samme måde det samme nærvær og den tætte opfølgning. Og at de studerende er til stede fysisk, betyder ikke nødvendigvis, at de er det åndeligt. Fjernundervisningen giver derimod den studerende nogle erfaringer, som kan bruges i egen it-baseret praksis i en meget nær fremtid.

Fjernundervisning er i stand til at leve op til nogle af de krav, som den nære fremtid stiller. Men den ser også ud til at kunne løse nogle problemer i de nutidige klassiske læringsformer, hvor fagene for de studerende ofte ser usammenhængende, ustrukturerede og upersonlige ud. Den studerendes liv bliver i den moderne massemediekultur opsplittet, og det opnår ikke at blive defragmenteret i klasserumsundervisningen igen. At der ikke er en fuldstændig tidsmæssig samordning i fjernundervisningen, er, selv om det umiddelbart forekommer selvmodsigende, netop med til at generere sammenhæng, nemlig sammenhæng i de sociale relationer og i de faglige. Fjernundervisning er derfor ikke fjern. Fjernundervisning er derimod nær både i sin praksis og i sin aktualitet - og den bringer i højere grad læreren på omgangshøjde med de elever, han og hun selv skal undervise.

Printet fra www.politiken.dk Tirsdag 12. jul 2005

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug.

Artiklen kan findes på adressen: www.politiken.dk/VisArtikel.i.asp?PageID=271311

